

Ищенко В.О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
студент 6 курсу Інституту кримінальної юстиції*

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

Згідно зі ст. 56 Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків (ратифікована Законом України від 26 вересня 2002 р.), кожна Договірна Держава приймає таке законодавство, яке вона вважає за доцільне для того, щоб надати можливість своїм судам при винесенні вироку брати до уваги будь-яке попереднє європейське судове рішення у кримінальній справі, винесене за інший злочин, після слухання звинуваченого, з тим, щоб додати до цього вироку усі чи деякі наслідки, які її законодавство надає вирокам, винесеним на її території. Вона визначає умови, за яких такий вирок береться до уваги.

Однак у кримінальному законодавстві України не передбачено умов прийняття до уваги вироку суду іноземної держави. Законодавець обмежився лише вказівкою на право суду враховувати такий вирок. Такий стан речей не можна визнати задовільним, оскільки не регламентоване законом прийняття до уваги правових наслідків вироку суду іноземної держави залишається у сфері судового розсуду або регламентується міжнародними договорами, що порушує системність кримінального законодавства України.

Правові наслідки засудження особи за межами України неодноразово становили предмет досліджень науковців, зокрема, Л. Брич, О. Виноградової, О. Дудорова, І. Зінченко, В. Кузнецова, А. Маланюка, П. Михайленка, В. Навроцького та інших. [Бринзанська О. В. Правові наслідки засудження особи за межами України / О. В. Бринзанська // Альманах міжнародного права. - 2014. - Вип. 4. - С. 66]

На виконання вимог Конвенції ч. 2 ст. 9 КК України передбачено, що кримінально-правовими наслідками вироку суду іноземної держави підлягає

врахування українським судом рецидиву злочинів, невідбутого покарання та інших правових наслідків вироку суду.

Згідно зі ст. 34 КК України рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин. У цьому випадку мається на увазі, що особа, яка скоїла злочин, вчиняє новий умисний злочин, маючи при цьому не погашену або не зняту судимість.

Практики вважають, що вироки, винесені судами іноземних держав, не враховуються при вирішенні питання про встановлення факту рецидиву злочинів. Хоча в ч. 2 ст. 9 КК України зазначено, що рецидив злочинів, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового злочину, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання. Також Мінська конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах з доповненнями, внесеними протоколом до цієї конвенції від 29 березня 1997 р., а саме ст. 76 зазначає, що кожна з Договірних Сторін при розслідуванні злочинів і розгляді кримінальних справ судами враховує передбачені законодавством Договірних Сторін пом'якшуючу й обтяжуючу відповідальність обставин незалежно від того, на території якої Договірної Сторони вони виникли. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 67 КК України, рецидив входить до обставин, що обтяжують покарання, то рецидив злочинів як наслідок вироку суду іноземної держави повинен враховуватися при кваліфікації нового злочину.

В. О. Навроцьким була висловлена думка, що аналіз вказівок на спеціальний рецидив в КК України свідчить, що така ознака якраз і не передбачена в нормах про злочини, транскордонний характер яких проявляється доволі часто. Як приклад можна назвати норми про відповідальність за торгівлю людьми, легалізацію коштів, здобутих злочинним шляхом, злочинне банкрутство, незаконне переплавлення осіб через державний кордон, створення злочинної організації, тероризм, торгівлю зброєю тощо. Вироки судів іноземних держав щодо осіб, засуджених за такі

злочини, при кваліфікації нових злочинів, вчинених на Україні, не можуть враховуватися, хоча для цього є кримінологічні підстави.

Це зайвий раз підтверджує, що в чинному кримінальному законодавстві України спеціальний рецидив як ознака складів злочинів виокремлюється спонтанно, без чітких критеріїв, принаймні, без врахування інтересів протидії транскордонним злочинам [Навроцький В. О. Врахування вироку суду іноземної держави в Україні / В. О. Навроцький // Життя і право. - 2004. - №1. - С. 46]

Другим кримінально-правовим наслідком врахування вироку суду іноземної держави, яке може бути враховане українським судом, є невідбуте покарання. Згідно із ч. 5 ст. 71 КК України якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив два або більше злочинів, суд призначає покарання за ці нові злочини за правилами, передбаченими у ст. 70 КК України, а потім до остаточного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, повністю чи частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком у межах, встановлених у частині другій цієї статті. У ч. 5 ст. 71 КК України наведена ситуація, коли після ухвалення вироку, але до відбуття призначеного ним покарання особа вчиняє не один, а кілька злочинів. У таких випадках у вчиненому одночасно є ознаки як сукупності злочинів, так і сукупності вироків, тому в цій ситуації суд спочатку повинен призначити покарання за правилами ст. 70 КК України, а потім визначити остаточне покарання відповідно до приписів ст. 71 КК України.

Третій кримінально-правовий наслідок врахування вироку суду іноземної держави у законі визначений загальним чином: як «інші кримінально-правові наслідки». З урахуванням системного тлумачення положень КК України вони, ці наслідки, полягають у тому, що з урахуванням вироку суду іноземної держави український суд: 1) може кваліфікувати злочин, вчинений на території України, як повторний; 2) може не застосувати норми КК України про звільнення від кримінальної відповідальності; 3) може

встановити факт перериву строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або строків давності виконання обвинувального вироку; 4) може врахувати факт засудження особи за вчинення злочину за межами України при застосуванні загальних засад призначення покарання (ст. 65 КК України) за злочин, вчинений в Україні; ; 5) може встановити факт перериву строку погашення судимості. Так, відповідно до ч. 5 ст. 90 КК України «Якщо особа, що відбула покарання, до закінчення строку погашення судимості знову вчинить злочин, перебіг строку погашення судимості переривається і обчислюється заново. У цих випадках строки погашення судимості обчислюються окремо за кожний злочин після фактичного відбуття покарання (основного та додаткового) за останній злочин». [Кримінальний кодекс України; Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III - Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>]

Зазначимо, що відповідно до Закону України «Про ратифікацію Протоколу до Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 р.» № 140/98-ВР від 3 березня 1998 р. Україна ратифікувала Протокол до Мінської Конвенції із застереженням, згідно з яким Україна не бере на себе зобов'язання визнавати і враховувати вироки, винесені судами Договірних Сторін, під час вирішення питань про визнання особи особливо небезпечним рецидивістом, про встановлення факту вчинення злочину повторно та порушення зобов'язань, пов'язаних з умовним звільненням, відстрочкою виконання вироку або умовно-достроковим звільненням

Таким чином, Україна не має закріпленого обов'язку перед державами - Договірними сторонами Конвенції враховувати під час постановлення вироку національним судом вищезазначені обставини.

Отже, чинна редакція ст. 9 КК України чітко не визначає умови, за яких національний суд повинен врахувати правові наслідки суду іноземної держави, залишаючи їх врахування на розсуд суду. Тобто прийняття до уваги вироку

суду іноземної держави визначається як право, а не обов'язок суду України. Звідси наслідком впливає неоднорідна практика застосування судами України положень ст. 9 КК України.

Для вирішення даної спірної ситуації Україна має взяти на себе зобов'язання визнавати і враховувати вироки, винесені судами Договірних Сторін. А також викладення змісту ч. 1 ст. 9 КК України могла би бути сформульована, наприклад, у такій редакції: «Вирок суду іноземної держави враховується, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України».

Науковий керівник: Коломієць Ю.Ю. - к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія».